

62.072

RUBIN L Á S Z L Ó

A TIZENKÉT JUDÁS

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

GENIUS KIADÁS

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

RUBIN LÁSZLÓ

A TIZENKÉT JUDÁS

G E N I U S K I A D Å S

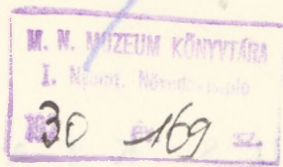

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

P. o. hung.
4627

62072

OSZK

SZÁMVETÉS

Országos Széchényi Könyvtár

Betegen fekszem, elszigetelve és eltompulva, mégis mennyi hangulat, benyomás, érzélem tör rám!

Kinyílnak a falak és emlékek dőlnek be. Városok vannak itt, melyekben jártam és tájak, melyekről olvastam. A nyitott ablakon betódul az idő, a dal, az illat; egyszerre az egész park benyil. Az égből fény ömlik és a fénykévéen kis bogár zümmög a mezőkről. A szél, ami befu, a tenger üzenete. Kalandokra és örömökre hív.

Indulnék rögtön a nyílt tengerekre, de váratlan emberek lépnek be. Rámzudul velük a város és a világ. A szobámba bajokat és dolgokat hoznak. Mozdulatukon a munka, értelmükön sötét érdekeik fátyla. A szájukból hírek szállnak.

A sok beszéd alja közt kiszököm s a városban régi, csendes uccákon ballagok. Amint az egyik alacsony ablakon benézek, gyermekkorom családi köre tárul eléem. Elbűvölve megállok, beleélve magamat a régi képbe, amely elmúlt örökre és rettentően.

Mi lenne, ha kopognék az ablakon? Vagy benyitnék hirtelen? Mondanám: Jóestét, én vagyok, aki elment közületek harminc éve és

ma behuzta a szeretet, mely asztaltok fölött hivatgatva integet.

Zord vándor vagyok az ablak alatt, pedig innen származom, a földszintes, szelid szegénységből, az istenes anyák imakönyve mellől. Szeliden innét indultam háboruba öldökölni. Egyszer, szuronyszegezve, egy szláv katonát szivendőftem... A párában, mely tányértokból nyájas arcotok fölé száll, haldoklók elszálló sóhaja leng.

Viziók üznek az ablak alól. Lefüggönyözött házak sorfala közt hova nézzek be? Minden ablakot szeretnék kinyitni! Mi van mögöttük? Milyen fejek, milyen szívek? Melyik ágy a boldogság ágya benn?

Nincsenek nyílt szívek és nincsenek nyílt ablakok! Zárt paloták nyulnak fölfelé s a tornyok olyan nyomasztók, mint a fejünkbe huzott sipka, melynek füllesztő abroncsa mögött kicsinyes gondolatokat érlelünk.

Vad kopogást érzek a halántékomon. A postás kopog. A postás levelet hoz. Testvérem panaszát, hogy nincs pénze és fájdalmát, hogy nem segíthetek.

Messziről harangszó ér. E percben a részeseges harangozót látom, akinek egykor a faluban remegve utánaosontam, hogy közelről halljam, ha misztikusan a harang megkondul.

Ujságot hoznak. Sokféle hír, ami egyformán érdekel. Tudomány, betörés, plágium, tüzvész, az ellenzék gyenge szereplése, művé-

szek utazási ösztöndija. A művész helyettem Párisba utazik, a Pantheon jobb sarkán megáll és ámulva a Sainte Etienne templomot nézi.

Csak én fekszem nyomorultan!

A szeretőm jön. Besuhan, az ajtóban aggodalmasan megáll. Mosolygok. Rámomlik. Micsoda örvény... Magányos testemet összefonom az övével, — teste a kitárult világ. Azután ellankadva visszazuhanok a magányba, érdeklődésbe, dologba, ténybe. Az egész hosszú ut csak néhány pillanat.

A szeretőm már megy is. Szólok utána, mondom, drága, az ized itt maradt...

Egy kicsit még emlékszem, de már sodródok. Habok sodornak és ide-oda vetnek. Végre megemberelem magam. Mit bánom én a nőket! Felkelek és kimegyek a főtérrre. Ott várnak rám régi, elszánt barátaim, akik mindent megvetnek. Rég nem találkoztunk. Azóta meghiztak. Ma már főorvosok, igazgatók és számtanácsosok. De azért a régiek.

Igaz-e, hogy a régiek vagytok? Emlékeztek a titkos összejövetelekre? A fegyverekre? Emlékeztek, hogy felesküdtünk a forradalomra?

Barátaim összesugnak:

»Ez beteg«.

Rettenetes düh fog el.

Vagy ugy? Hogy beteg vagyok? Nos, ha meggyógyulok, Isten úgy segítjen, aljas árulók, közétek csapok!

Zuhog az eső. Csurom viz vagyok. Vizes markomból kicsusznak néhai barátaim, a latrok. Esernyők alá huzódnak. Tetők alatt lapulnak. A föld felülete tele van lapuló emberrel.

A vihar a könyveimet is szétzilálja. Csak most veszem észre, hogy tiszteletben tartott könyveim milyen dohosak. Ágyam körül usznak, orrom facsarják. A tudomány milyen avult, a hit milyen vén!

Küzködve átfordulok a másik oldalra. Most a szívem szabadabb. Mondjátok, mit ér a tehetetlen ember szabad szive? Mit érnek a szabad érzelmek, ha bennünk porosodnak? Nem ér-e többet, ha az ilyen szív örökre megáll és érlelő porát a szél széjjelfujja?

Alkonyodik.

Valami veszekedés hulláma csap ki a szobámig. Egy embert szidnak, az ember felesel. A szidás durvul, a feleselés halkul. A gyengébb megadja magát.

Erről fogok álmodni ma éjjel. A gyengébbnek igaza lesz. Az igazság diadaláról éjfélkor gyönyörű költeményt álmodom.

De az is lehet, hogy hajnalig várok s józan napkeletkor itthagynom szép, kusza álmaimat. Az élet egységes, erős, fakó fonalából szürke ruhát szövök és felcsapok hasznos polgárnak.

A TIZENKÉT JUDÁS

Országos Széchényi Könyvtár

A jeruzsálemi templom fölött szeliden esteledett.

A kufárok, kik a templom falain belül áldozati állatokat, kegyszereket, édességeket, hűsítőket, csecsebecséket árusítottak, csomagolni kezdtek. A pénzváltók a zárlati árfolyamot imádkozásra emlékeztető torokhangon még egyszer kikiáltották, s az áhitat utolsó ütemében zacskóik érce még egyet csörrent.

A leáldozó nappal az áldozás mészárszéki jelenetei is befejeződtek. A végeérhetlen szóharcok végetértek.

A törvénymagyarázat izes izgalmától elernyedtt hittudósok és szájtató tanítványaik, a hadaró szektáriusok, az együgyűek és a jámborok elcsendesülten kifelé tartottak. Átcsozogtak a döllyfös feliratok alatt, melyek a templomból mindenkit kipurancsoltak, aki nem zsidó. Átvonultak a templomtéren, mely egy szersmind törvénytörő, egyetem s a politikai suttogás óriási darázsfészke volt. A zárándokok, kik nappal az uccán éltek, éjjeli szállásaik felé húzódtak. Néhány farizeus, közékük ve gyölve, jártában is imádkozott s trombitaszó mellett alamizsnát osztott.

Jézus a templomból özőnlő nép közt sodródott. Felzaklatva, leszegett fejjel, szótlantul

haladt. Már tul volt a próbákon, melyekkel el akarták veszejteni. Már marokra fogták a követ, hogy a házasságtörő asszonnyal együtt őt is megkövezzék. De a bíró, akit ravaszul ítélkezésre kértek, lesujtó ítéletet olvasott fejükre: »Aki közületek nem bűnös, az vessen rá először követ«. S a görcsös öklökből nem repült ki a kő... Már megpróbálkoztak a politikai csapdával is, hogy a rómaiak kezére adhassák. De az emberfia az adófizetőknek fenséges tanácsot adott: »Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, mért az semmi, ha Istennek is megadjátok, ami az Istené«.

Nem birtak vele.

Ma azonban körmönfont részletkérdések utvesztőjébe csalták. Üres formalizmusuk, mint sikamlós hab, paskolta egész nap. A törvénytörő és a hagyomány csavarmenetei közé szorították s ebben a szörszálhasogató vitában akadozva, hallgatva, alulmaradt.

A templomból röhögők sorfala közt távozott. Tanítványai leszakadoztak mögötte, csak Jakab és János, Zebedeus két fia, nyomakodott közvetlen utána. A templomból egyenként lopódtak kifelé, mintha egymást nem ismerték volna s a szent övezeten túl, ahol a sekrestyések már hurkot vethettek rájuk, félszemüket mesterükön tartva, a tömegben lapultak. Tegnap még azt hitték, hogy előestéjén állnak annak a nagy napnak, melyen meglátják Istent és a világ urai lesz-

nek. Ma a remény remegésre fordult s mesterükhöz kovácsolva, fokozódó félelemmel hurcolták magukat utána. A nagy téren közönyös templomtöltelék közé kerültek. Az emberek, betelve a napi áhitattal, unottan gyűrdtek hazafelé s a husvéti bárányra gondoltak, mely az udvarban már a nyárson sercegett.

Egy előkelő, vén sadduceus a számtartójával Jézus hátamögött mendegélt. A számtartó küszöbön álló zsidó volt, ahogy megvetően a zsidó hitre térteket nevezték. Jézusról beszélgettek.

— Ma alulmaradt a názárethi csodagyerek, — szólt a sadduceus foghegyről, a templomi vitára célozva.

A küszöbös zsidó alázatosan megjegyezte:

— Odakerül ez, uram, csakhamar, ahova Jakab, az Ur testvére. Ezt is keresztre feszítik.

— Már ott lenne, dühösködött az öregember, ha a sanhedrinben Nicodemus nem akadékoskodott volna.

Az áttért heherészett.

— Jakab az Ur testvérének hívatta magát, a másik meg nemrég Ezsauás lelkének... Ezek mind fellengős neveket vesznek fel. János, akit Antipas, mint az érett tököt feltálatott, Keresztelőnek nevezte magát. Ezt pedig az Emberfiának, vagy minek hívják.

— Nicodemus — folytatta az öreg —,

még bajba kerülhet. Mondják, hogy éjszaka találkozott Jézussal... Tegnap meg azt indítványozta, hogy mielőtt határoznának, kérjenek Gamalieltől véleményt.

A sadduceust elöntötte a düh.

— Attól, aki görögökkel levelez, még hozzá görög nyelven. Az uccán pedig megfordul a pogány asszonyok után. Tudós az ilyen?

A számtartó ebben a percben egy fiatal emberre mutatott, aki a tömegben melléjük vetődött.

— Ez Jézus követői közé tartozik, ráismerek. Talán kiszedhetek belőle valamit.

— Hé, barátom — szólt feléje fordulva —, milyen a termés Galileában?

Péter a váratlan kérdésre hebegve felelt:

— Nem jártam én soha Galileában.

Az áttért Jézus felé mutatott:

— Ott megy elől a rabbi!

Péter arra nézett és a fejét csóválta:

— Azt az embert sosem láttam.

— Pedig a tanítványa vagy, hiába tagadod.

— Én? — méltatlankodott Péter —, hiszen olajkereskedő vagyok Jerikóból.

— Hazudsz, — szólt rá a sadduceus fel-fortyanva. — Ahogy a szádat kinyitottad, az utálatos tájszólásodról rögtön tudtam, hogy galileai vagy; úgy beszéltek mindannyian,

mintha tele volna a szátok datolyamaggal. És ti akartok csodákat tenni!

Péter ekkor, Jézust háromszor megtagadva, ügyesen elillant mellőlük.

Az áttért, aki egész nap a tanítványokat kémlelte, most Judást pillantotta meg. Mellé érve, megragadta és így szólt hozzá bizalmasan:

— Szép pénz ugy-e, harminc ezüst?

— Bizony szép.

— Kapsz harminc ezüstpénzt, ha tanuskodsz, hogy a rabbid a rómaiak ellen izgat.

Judás ijedtében kitépte magát a számtartó kezéből, befurakodva a tömegbe, sebbellobbal felzárkózott Jézushoz.

A sadduceus a tanítványok sereglését aggódva figyelte. Már a többiek is, megbátorodva, összefogóztak Jézus körül.

— Nézd csak — mondta —, hogyan sereglenek köréje, mintha testőrök volnának. Nehéz lesz elfogni...

— Ugyan — legyintett a másik —, szétfutnak ezek az első templomszolgától. Vagy láttál te már, uram, valaha együtt tizenhárom halálraszánt zsidót?

A sadduceus sértődve felütötte a fejét. Az áttért észbekapott s hogy tapintatlanságát jóvátegye, hozzáfűzte:

— Már tudniillik a galileabeliek között...

A templomtér tulsó szélére értek. Jézus a belpoklos Simon háza felé tartott, a saddu-

ceus meg befordult egy sikátorra, ahol alig jártak. Amikor egészen magukra maradtak, a sadduceus jelentősen intett:

— Add ide a füledet.

A számtartó ünnepélyesen odatolta.

Az öreg mégegyszer körülnézett, aztán belesugta:

— Ócsárolta a templomot! Van két hü tanu!

Az áttért bólogatott:

— Egy avas olajbogyót nem adnék az életéért.

— Nem kár érte, — felelte a sadduceus mély meggyőződéssel. — Benne van az írásban, hogy Názárethből semmi jó sem várható. Ha hazaérünk, megmutatom a szöveget.

Közben Jézus kis csapatával kiért a városból. Néptelen mezőkön baktattak. Péter, aki a leghevesebb volt, nem állta tovább szó nélkül.

— Mester! — kiáltotta kétségbeesett kitöréssel — miért nem zuditsz kénkövet Jeruzsálemre? Mit vitatkozol velök? Kénkövet a nvakuk közel!

A többiek egymást tulkiabálva, kérlelték Jézust:

— Te, aki meggyógyítod a beteget, ha csak ráteszed a kezed, vagy megérinted a ruháját, bánj el velük!

— Te, aki a kéjvágy ördögét, Asmodit, kiűzted, üzd ki őket a városból!

— Te, akinek összejöветеleid vannak Mó-zessel és Éliással, pusztítsd el őket.

Jézus feleletét lesték, de szót sem szólt.

Erre a csodákat tovább hajtogatták.

— Megragadtad és megszaggtad a hal-dokló gyermeket, az tajtékot turt, fogát csi-korgatta, elfonnyadt, majd megfogtad a ke-zét, az felemelkedett és megindult, ment, ment, mint az egészséges.

— Kihoztad a sirvermekbe bujt eszelő-söket és értelmesekké tetted! Tégy még egy csodát!

A sarkaló ostromot Jézus komoran hall-gatta. A tanítványok mohósága sértette, a cso-dákat unta, szótlan, bus csömör terjengett rajta.

Azok meg a betetőző csodát annál foko-zottabb hévvel követelték.

— Te, aki feltámasztottad Lázárt, anél-kul, hogy ellenségeid magukba szálltak volna, ma éjszaka ölj meg Jeruzsálemben minden tizedik farizeust. A fáraó is csak a megtize-delés után engedte kivonulni őseinket Egyip-tomból.

Amint Jézus ezt hallotta, az uton megállt, neheztelő tekintetét a csodák büvkörében élő tanítványaira emelte és így szólt:

— Én hitet akartam e világi életben, nem csodát. Ha nektek csak annyi hitetek lenne, mint a mustármag, azt mondhatnátok a hegy-nek, menj el innen amoda és az a hegy el-

menne. Mivel pedig ti nem hisztek, én meghalok értetek és csak annak jövök vissza, aki hinni fog. Aki bennem hinni fog, annak én feltámadok halálom után harmadnapra. Bizony mondom, ez csoda lesz, nagyobb csoda, mint amit az Ur mivelt Egyiptomban.

A tanítványok Jézus szavaitól megsemmisülve, reszkettek és szomorúan lépkedtek mögötte a belpoklos Simon házáig.

Odaérve, Jézus Máriát és Mártát kereste, a tanítványok pedig magukra maradtak.

Mikor döbbenésükből felocsudtak, merész terv fogamzott bennük, hogy Jézust és magukat megmentseék.

Bebugyolált, sápadt fiatalember csoszogott közéjük. A feltámasztott Lázár, bágyadtan, mint az őszi lomb, lehullt a padra.

Körülfogták és így szóltak hozzá:

— Holnap beviszünk a templomba, körülhordozunk a kételkedők közt... Megmutatod magadat a papoknak, a halottkémeknek és a temetkezési embereknek, akik holtan láttak és visszakéred a taksát is, amit a temetésedért bezsebeltek.

Lázár, mikor megértette, hogy mit akarnak tőle, sirvafakadt és nyavalyogva tiltakozott. Hangja olyan fakó volt, mint a szalma.

— Épp engem, — szepegte rémülten. — Engem akartok bevinni a templomba? Azért támasztottatok fel, hogy elveszejtsetek?

— Mitől félsz? — kérdezték.

— Megölnek...

— Ki ölne meg téged? — csodálkoztak körülötte.

Lázár kétségbeesetten felcsuklott.

— Mindenki megölne engem, aki még sohasem halt meg.

Megdelejezve álltak a feltámasztott ember körül, aki már járt tulnan és félt, hogy még egyszer odajut.

Fonnyadt kezeit összekulcsolva és esdekelve fordult a tanítványokhoz.

— Bujtassatok el... Senki sem élhet kétszer Jeruzsálemben, amíg a főpap csak egyszer él.

Bizalmatlanul pislákkolt, aztán feltápászkodott. Óvatosan kicsoszogott és elbujt.

A tanítványok álmélkodva gubbasztottak, szétfoszolván utolsó reményük. Lázár roskadt testéből halálfélelem áradt, szétfolyt az erükbe és a nyakukat fojtogatta. Fogságba vetve, megkövezve, keresztre feszítve képzeltek magukat. Erősek, fiatalok voltak, élni akartak. Élni százszor inkább Lázárnál, aki úgy pislogott a halál rostélyán, mint a kialvó tűz. Emberek voltak. Volt köztük családos ember, volt köztük, aki pénzt rejtegetett, volt köztük, aki jövőendő terveket kovácsolt és volt köztük, aki feleszmélve, örültségnek tartotta, hogy könnyelműen idáig jutott. Tamás, aki mindig kételkedett, lelkiismeretfurdalást érzett, hogy nem hagyta el Jézust a capernaumi

templomban, midőn a többiek elpártoltak s csak ők maradtak vele tizenketten. Máté, az írnok, aki mindent feljegyzett, keserűen idézte Jézus szavait: »Nektek még a fejetek hajszájai is mind számon vannak«.

Ez már lázadás volt. Lázadás a halál és a halníkészülő Jézus ellen, aki úgy imbolygott a szakadék szélén, mintha életét, elhasznált ruhaként, le akarná magáról vetni.

Judás volt a legnyugtalanabb. Ő kezelte a kis gyülekezet pénzét, ő bibelődött a bevásárlással és az étellemezéssel. Vesződései közben sokszor összetűzött a többiekkel, akik anyagi dolgokban gyámoltalanok voltak és szembeszállt Jézussal is, aki az anyagi dolgokat lenézte. Mint annyi ember, akinek pénzügye van, ha az élet rosszra fordul, minden bajt a gyámoltalanságnak tulajdonít, ő is meg volt győződve, hogy a praktikus élet elhanyagolása miatt jutottak végveszélybe. A füstölgő hangulatban kitört belőle a mellőzött üzletember nyers szemrehányása az álmodozó ellen:

— Ha azt kérdeztük — kiáltotta —, hogy mit együnk, mit igyunk, csak azt felelte rá, hogy ezek a pogányok kérdései. Ha azt panasztuk, hogy nincs öltözetünk, azt mondta, hogy a mezők liliomainak sincs. Nem szabad sem pénzt, sem utravaló ételmet, sőt még tarisnyát, vagy váltóruhát sem vinnünk magunkkal. Hova juthattunk volna máshova, mint a halál torkába?

Péter, Jakab és János, Jézus három kedvence, mint minden vitában, most is összefogtak.

Jakab erélyesen rendreutasította Judást:

— Még ilyen nagy bajban is kijön a haszonleső természeted.

Judás dühösen visszavágott:

— Haszonleső vagy te, te meg az öcséd, János. Ti ketten Jézus főpapjai akartok lenni. Az anyátok már kikérte Jézustól részetekre az Ur zsámolyánál a két első helyet, jobbján és balján.

A fiatal, heves János meggondolatlanul rákiáltott Judásra:

— Hallgass, te csak hallgass, te pénzért a Mestert is eladnád! Azt a harminc ezüstöt, amit az előbb kifecsegtél, biztosan el is fogadtad a vén sadduceustól!

Judás felugrott és meg akarta ütni Jánost. A többiek védelmére keltek. Még Máté is, aki nem volt halász és Tamás is, a kételkedő, Jánost pártolták. Mind a tizenegyen, akik galileabeliek voltak, egyszerre összefogtak az idegennel szemben, aki Iskarótból csepent közülük.

Ebben a percben, Mária és Márta közt, belépett Jézus.

Judás dohogva hátra kullogott. A többiek izgalmukat elfojtották s mint rajtakapott iskolásgyerekek, szégyenkezve hallgattak.

Jézus körbenjáró tekintete lehorgasztott

fejekre esett. Tizenkét ember homlokára szurva, ma is átüt a századokon, mintha minket verne. A cserbenhagyott Isten fájdalma villan benne, akit elhagynak a derék, törekvő, közepes emberek, a hivek és szentek, az élet végórájában.

Megkondult fölöttük Jézus hangja, az örökké harangozó hang, mely keményebb a bírák ítéleténél és rettenetesebb a próféták jóslatánál:

— Tiközületek egy elárul engem!

Nem mertek ránézni. Mind ugyanazt érezte.

Én vagyok, aki elárul...

Jézus e gyötrelmes perc tulfeszültségében isteni terhétől, a haláltól karolva, ájultan leroskadt a székre.

Egy asszony, hogy felüditse, alabástromszelencében őrzött, nárdusból csinált drága kenetet öntött a fejére.

Jézus magához térve, így szólt:

— Ez az asszony a testemet eleve megkente a temetésemre.

Baljós szavaitól megkövülten ültek az utolsó vacsorához. A vacsora máskor a nap legderüesebb órája volt. Jézus ilyenkor, mint osztogató atya, ült gyermekei közt. Most kezdett felette rettegni és gyötrődni.

Tépelődései közben felkiáltott:

— Akinek erszénye van, vegye elő s aki-

nek nincs, adja el a felsőruháját és vegyen szablyát.

A tanítványok ekkor megértették, hogy harcra készül.

Péter mulyán dadogta:

— Van uram két kardunk...

Tudták, hogy két kard semmi, tizenhárom kell, de Jézus is tudta, hogy mi lappang Péter se hus, se hal szava mögött s próbára téve őket, így szólt:

— Két kard is elég...

Pánik tört ki köztük. Ők Jézushoz derüs kóborlásokra és szivindító, szelid vitákra szegődtek. Szerették a vendéglátásokat és szerették a gyönyörű példázatokon csodálkozó népet. Szerették az ékes, szép beszédet. Beszélni szerettek, de harcolni nem.

Szorongatott hangulatukat Máté fejezte ki. Feljegyzéseit előkeresve, Jézusra olvasta saját szavait.

— Mester, nem a te szavaid-e ezek, melyekre bennünket tanítottál? Ha elfognak és bíró elé állítanak, ne készüljetek védelmetekre, a mennyei bíró majd megtanít benneteket, hogy mit mondjatok.

Jézus feldultan felelte:

— Azt gondoljátok, nem kérhetném atyámat, hogy most ide én mellém, tizenkét sereg angyalt adjon?

Ó, a csodavárás mégegyszer kiragyogott! Ime, Jézus döntő csodáját a végső küzdelemre

tartogatja. Tizenkettőjük helyett tizenkét sereg angyal harcoll! Felujjongtak, leborultak, könyörögtek, hogy ellenségeit veresse szét és az angyalok szárnyai közt, mint a zsidók királya, vonuljon be a városba.

Szertelen fellobbanásukat Jézus némán tűrte. Kitépve magát földi kötelékeiből, a szeretetből, összetartozásból, harcokból, tervek-
ből, mint sötét óriás, a csömör és beteltség szomoru lázában ült köztük. Lelkendeztek körülötte, de nem látta, szóltak hozzá, de nem hallotta, csókolgatták, nem érezte. Életére, mint szétszakadt fekete szövetre tekintett le. Fosz-
lányaiban hivei gyáván vacogtak s az utolsó darabból valahol, egész közel, hurkot fontak a nyaka köré. Teste a széken ült, de képzelete a halál horizontjai felé szállt.

Tanítványai azt hitték, most hívja le az égből a tizenkét sereg angyalt. Elhuzódtak mellőle, magára hagyták s a nap izgalmától fáradtan, elaludtak.

Mikor mind aludt, Jézus felállt és lassan kiment a langyos éjszakába, az olajfák felé.

A tanítványok is felneszeltek és kíváncsian utána mentek.

Az olajfák alatt szemben találták magukat a zsidó rendőrökkel. Mivel a rómaiak fegyveres zsidót nem türtek, ezek templomszolgák voltak, közönséges templomszolgák, fabotokkal fegyverkezve.

Jézus keményen rájuk szólt:

— Szégyeljétek magatokat, éjnek idején jöttök rám, mint a latorra, jóllehet minden nap nálatok ültem, tanítván a templomban s ott nem mertetek megfogni engem.

Hátranézett a tanítványaira, ugyanazzal a tekintettel, mellyel a kufárokat a templomból kiverte.

Az őrmester azonban harsány hangon oszlásra szólította őket.

— Menjetek Isten hírével, félrevezetett emberek! Titeket nem viszünk be!

Jézust a templomszolgák megragadták és maguk elé lóditották.

A tanítványok dermedten álltak.

Az élet és a halál szétvált alattuk, reszkettek, gyötrődtek, megakartak halni s reszkelve, gyötrődve, a szétvált uton visszatántorogtak, hogy a halált elkerüljék.

A RÖHÖGŐ HÓHÉR

Országos Széchényi Könyvtár

Ólomszinü reggelre virradtunk.

A város piacterén akasztófák álltak. Éjjel nőttek a föld békés hátán, ahol este még szelid pázsit volt. Nyers karók emelkedtek a Nap alatt.

Éjszaka hóhér érkezett a városba.

Hóhér... suttogták az ébredő emberek. A fojtott szótól felrezzentek az alvók, akik öntelten, szétvetett tagokkal, biztosan nyugodtak és felriadtak a foglyok, keserü hentergésükből, tüzes fekhelyükön.

Hol van? Milyen?

Hivatalos épületek táján, zord cellák körül kerestük. Minden idegent megnéztünk, szorongva, kémelve, vágyva és irtózva, hogy szembetalálkozunk.

A hóhér a kávéházban ült és haboskávét ivott.

Egyszerre népes lett az uccasarak. Néhányan a közelébe szivárogtak. Egy lócsiszár és egy ügynök a szomszéd asztalhoz ültek és kedveskedő célzásokat tettek.

A hóhér elérte. Szívélyes beszélgetés szövődött, összeültek s a szavak mögött csakhamar sercent a cél, a szerencsekötél.

Jószivüen ígért:

— Hát istenem, adhatok.

A lócsiszár helyeselt, az ügynök lelkesült.

— Üzletileg, — mondta lelkesülten.

— Hát istenem, persze el szokott kelni.

A kávéház előtt fel-alá járkáltunk, sugdostunk: Mit mond? Mit beszél?

A kíváncsiak bekukucskáltak. Borzadtak és irigykedtek. Szerettek volna mások is mellé ülni. Egy éltes hölgy utálattal köpött. Kati, a beggyes, nagyvérű, harapós lotyó majd kicsattant a bőréből. Ötször elsétált riszálva a kávéház ablaka alatt.

Ez most vért nyal, — gondoltuk magunkban.

Jött az öreg bíró, aki a halálos ítéletet hozta. Reggelizni akart. Ott a hóhér, ott ül, mondták neki. Az egyik ajtón bement, a másikon kiment, mintha tévedésből került volna a kávéházba.

Kinn pedig kérdezték: Ki állította fel az akasztófákat?

— Én, — mondta valaki egykedvűen.

— Ilyen munkát?

— És aztán? Napszám...

A bíró is hallotta. Nem napszám, hanem igazság, — motyogta.

Napszám és igazság mint két éles tagló forgott a vitatkozó tömegben, mely az uccákon sűrűsödve hullámozott a Piac-tér felé, a katonák mögött nyomakodva jó kilátásért.

Kati egész előre furta magát. Ordító, ki-

vágott ruhájából feszes melle csaknem kibujt. Akit surolt, megutálta és megkívánta.

*

Ép hozták az elítélteket. Csomóban jöttek, egymást fogva, egymáshoz tapadva. Fejét mind az öt lehajtotta s mind az öt fej izzadt. Lassan lépkedtek és imát mondhattak, de soha senki sem fogja tudni, hogy énekeltek, vagy imádkoztak-e? Minden lassu lépésre egy halk jaj jutott. Ezt nem karmester tanította, ilyen taktus nincs az Operában, hanem a csontokból szakadt, veszendő nedvek kenték puhára és zord dobogás volt a ritmusa.

Az akasztófák közelében megálltak s fejüket tehetetlenül egybedugták. Riadt állatok szokása tört elő az évezredek mögül — és ekkor vad bátyjuk, a hóhér hetykén közéjük csapott. Állukat sorra felütötte, szigoruan szembenézett velük, ismerni, látni, érezni akarta őket. Aztán kemény tekintete végigvibrált a tömegen. Katira csuszott és a szemük összecillant.

Még mind az öt élt. A fáktól husz lépésre álltak. A hóhér ezt az utat négyszer tette meg. A fák alól sietve jött és nem tudjuk, hogy léptei zaját hallották-e vagy a közeledő vadállat szagát érezték-e, mert a fának hátat fordítottak s mégis tudták, hogy mikor jön értük és indulására hanguk szikkadt zümmögésre vált, mikor pedig a hátuk

mögött megállt, hogy válogasson és egyet közülük megragadjon: e rémes másodpercben még a zümmögésük is elszakadt. A megmaradtak elszakadt hangon magukban suttoztak, az az egy pedig, aki a fa alá került, elhallgatott. A hóhér föléje állt, kivörösödött feje megjelent a létra fokán és a vörös felett csakhamar egy fehér fej lengedezett.

Ötödször fordult.

Az utolsóért mohón közeledett s már majdnem megragadta. De az elvágódott... A földön mereven elterült. Ámulva álltunk a siri csendben és tisztán hangzott egy vallásos ember szava, aki annyit mondott, hogy most már az Isten maga ítélkezett.

A hóhér a gyűrűben vadul állt. Szeme vérzett a dühtől, lábát szétvetette és olyan mozdulattal, mintha a földet sarkaiból emelné, a halottat felkapta, maga felett megforgatta és ledobta. Aztán rázni, rázni kezdte. Ilyen rázás még nem volt a föld kérgén! Ilyen rázástól az élők meghalnak és a halottak fel-támadnak! A halott előbb széttört karját moz-dította, aztán mind a két zavaros szemét fel-nyitotta.

Huj, a hóhér átnyalábolta és a husz lépést öt ugrással — rohant akasztani.

A hullát, hajánál fogva, kicsit meglen-gette, a lapockájára vert és engesztelődve szólt felé: ej, mégis csak kifogtam rajtad!

A létra legfelső fokán, a tömeg felett, szakadt ingben, izzadtan és mámorosan megállt. Valakit keresett... Kati előredült, csaknem tapsolt, orrika kitágult.

Ekkor a hóhér széles, kemény szája is meglágyult. Fejét büszkén hátravágta. Röhögött.

*

Az áldott déli nap érlelőn sütött! A fák-
kon érett emberfejek lógtak s az érett gyümölcsök illatától megéhezve, nehéz léptekkel ebédelni mentünk.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

ÁRNYAK

Országos Széchényi Könyvtár

A kocsmában ültek és pálinkáztak. A pupos cipész mókásan vitte a szót. A többiek jókedvűen bólogattak. Apró, kóstoló kortyokkal kezdték. Hosszúkás asztalok körül lócákon, testvéri hangulatban, izeseket csettintettek. A vasárnapi derühöz lassan melegedtek. Lassacskán, de eltökélten, hogy inni fognak. Nem mondtak semmit, de mégis, mintha azt mondták volna: ma pedig ivás lesz! A mindennapi munkát, a bajt, a józanság nehéz szekerét kifogták, a pántok lazultak, az élet szoros gyeplője tágult, a nagy ostor lehullt és minden korty a szabadulást fütötte. Az első kortyok után mesélő kedvük támadt. Hallgatag természetük, üveges révedezésük megéledt. Lekötött sorsukat bontogatták, tépték és megindultságukban mindent egyszerre el akartak mondani, amit éreztek. A kazánkovács, az uccaseprő, a napszámos, a cipész, a lámpagyújtogató és a többi, egyszerű emberek cifra szavakat találtak. Tudósokhoz illő bölcseséget, költőkre és dámákra szabott forró lendületet szedtek elő valahonnét, meglapult életük ranciai közül. Dült a szó, tárult a látomány, izzott a remény, színesült a világ. Szeretetet, össze-

tartozást éreztek, a világnak megbocsátottak s a bajokat elfelejtették. Daloltak. A kicifrált sok szó, a hevült lendület s a földült érzelm végül egy reszelős, könnyes, meghatott csókban csattant ki, amit a lámpagyújtogató váltott a kazánkováccsal.

Fölgerjedésük ettől kezdve halkult, összehajlásuk hervadozott, beszélgetésük elmúlt. Már mindent elmondtak, ami a szívéket nyomta, már értelmük fényére nem volt szükség, már nekiláthattak a szótlan nagyivásnak, amely a testvéri csók szent pillanatát némaságba zárta. Már csak érezni akarták összeboruló testvérségüket, anélkül, hogy tudni, látni, hallani, beszélni akartak volna.

Bátrabban és többet ittak. Már minden korty egy pohár volt.

Nyelvük el-elakadt. Csók helyett egymásra mosolyogtak, szavak helyett kurjantottak, dalolás helyett zümmögtek. Nagyivü, élénk mozdulatuk, mellyel érzelmüket kísérték, esetlenül összeomlott. A fuvaros otromba tagjaiban, melyek dijbirkózásra termettek, semmi erő és a pupos cipész örökké pislogó értelmében semmi gondolat sem keringett. Aztán a semmi is elmúlt és kezük-lábuk megmerevült. Csak még a szemükkel integettek, csak még a fejüket csóváltgatták. Aztán ez is elmúlt. A szem is, a fej is elnehezült. Föllobbanó, utolsó erejük legtovább a kar lassu kaszálásában mozgott, az asztaltól a szájig s a szájtól az asztalig.

Ezen a reszketős uton járt föl s alá, a pohár.

A kocsmáros az apostolok fehér szakállával józanul állt közöttük és fölényesen mérte italát.

Aztán az ivás is elmúlt.

Füst, köd, gáz nehezült rájuk, a világ elsötétült, a benső mécsesek elaludtak és kívül-belül minden elhalt. A szájakból sűrű szagok ömlöttek. A székeken gőzölgő husok ültek.

A hátradőlt, könyöklő, alvó, félholt árnyak olykor lassan megrebbentek, nyöszörögtek, rikkantak s megint hosszú halotti csöndbe zuhantak.

Igy telt a vak idő.

Az egyik sokára hangokat csiholt magából, azt mondta: »Gyerünk haza«. A másik, aki mellette ült, azt felelte: »Fogd be a szádat«!

A legtöbben mély horkolással aludtak s aki az ébrenlétért küzdött, oly nehéz volt, mint egy halálos ítélet.

A kocsmáros a mozdulóknak szeliden töltött s az ajtófélfára duplát jegyzett.

Az első lassan meggondolta, hogy mondtak neki valamit, a fejét fölvetette s megkérdezte:

— Nekem mondtad, hogy fogd be a szádat?

A másik közben elaludt és nem válaszolhatott. Erre amaz a könyökével oldalazni kezdte. A költögetés nehezen ment. Végre föl-

nézett és a tolakodó szomszédra akadozva rivalt:

— Fogd be a szádat!

Idő tellett, amig az megint megértette. Mozgott, káromkodott és ivott. Ivás után a zsebében kotorászott és a pajtást, akivel előbb szivből csókot váltott, újra fölverte:

— Fogd be a szádat, — dadogta a pajtás és tovább horkolt.

Ekkor az rettentőt morgott, nagyot káromkodott és a kést, amit a zsebéből kikotort, a szomszéd szívébe nyomta...

A káromkodásra néhányan neszelték, lötyögtek, csuklottak, de újra csönd, mély kábulat lett.

A kés a szivben nyélig maradt, a gyilkos benne hagyta. Zümmögve az asztalra könyökölt és tátott nyálas szájjal fáradtan lélekzett. Percre mégis felriadt, fejét nagyon furcsán fölkapta és zavaros szemével körülnézett a levegőben, vagy az emlékezésben keresvén — valamit — valamit, ami az előbb történt, vagy nem történt. Megnyugodva, feje ünnepi, teli, jóleső alvásra konyult.

Egymás mellett a lócán békésen aludtak. Nyolc ember és egy hulla és egy gyilkos. A szikra mindegyikből egy uton szállt ki, a pálinka sötét szárnyain és a megürült testek, melyekben szuszogásnál egyéb nem maradt, bajtársi sorban pihentek a kocsmaboltozat alatt. Arcuk veres, fakó, érett és sárga volt,

a halotté ólomszürke és minden színben, a szürkében is a beteljesült öröm tündökölt. Petyhüdten, kéjesen trónoltak, mint a királyok, kilenc beteg és egy holt király...

A hulla rádőlt a gyilkos vállára mint jóbarát.

A homály lemosta róluk a pálinkás verejtéket, piszkos habját az embernek. Zavaros szemüket elfedte, a bűnt eltakarta. Pihenésük a boldog semmibe hullt.

Sötét lett. A gyilkos nehéznek és hidegnek érezte a vállát, a halott cimborát. Ébredett, mozgolódott, a hullára rászólt:

— Pajtás, eridj arrább egy kicsit...

Nagyot fordított magán, mire a szomszéd mereven eldőlt és az asztal alá esett.

A kocsmáros a pénzolvasást abbahagyta, a pénzt nyugodtan biztos helyre zárta. Fogta a lámpást, közelebb lépett. Nagyot kiáltott.

A kiáltás lassan hatott. Először a gyilkos eszmélt, aki előtt a hulla feküdt. Szemét dörzsölve vizsgálgatta és rekedten szólt:

— Valaki alighanem sokat ivott...

MESE A MEZTELEN EMBERRŐL

Országos Széchényi Könyvtár

Ez az ember olyan éhes volt, hogy a földről felvett egy kavicsot és le akarta nyelni, hadd legyen valami a gyomrában. Amint a tóparton a kavicsért lehajolt, a víz tükrében meglátta magát — és ekkor eszmélt rá, hogy nincs minden veszve, hiszen a testén ruha van, amit még eladhat.

Megfordult s ment, ment, hogy a ruháját eladja. Kinálta hordárnak, cipőtisztitónak, sarki kofának, kifutófiunak, koldusnak, de a testéről senki sem vette át.

Rettenetes éhségében szerencsés gondolata támadt: »Jobb is, ha nem adom el, mert akkor nem lesz, hanem zálogba teszem.«

Ment a zálogházba. A tulajdonos könnyezett, amikor lassan megértette, hogy miről van szó. Majd megszakadt a szive, míg az éhes ember vetkőzött. Sirva kérdezte tőle:

— Tulajdona ez a ruha?

— Igen.

— Magántulajdona?

— Magán...

— Akkor rendben van, jogos.

Igy jutott az ember pénzhez, megebédelt és egészen felvidult. Egy cigarettára is tellett. Az inge már rég lefoslott, úgy hogy nem maradt rajta más, csak ez a cigarettacsutka.

Ej, hát mindegy, gondolta s mint szabad ország szabad polgára, meztelen kilépett az uccára. Szerencséjére jó, napos idő volt.

A járókelők meghökkentek. Legkönnyebben az ember a kalapját adja oda. Csakhamar három kalapot adtak át neki. Épp arra járt az udvari szertartásmester, aki jóakarattal figyelmeztette, hogy az egyik kalapot a nők miatt, tartsa diszkréten maga elé. Egy közelben lakó szabó lihegve mellényt hozott ki. Mindenki szívélyesen töprengett, hogy mit akaszthatna hirtelen rá. Percek alatt három kalap, egy mellény, manzsetta, nyakkendő, zsebkendő, esernyő lógott rajta s a hóna alatt egy rud kolbász, amit a jószívü sarki hentes dugott oda.

Már-már kellemes külsőt öltött, amikor a rendőr meglátta. A rendőr okos ember volt és egyenesen a tébolydába vitte. Ott az orvosok faggatni kezdték, hogy miért tett ilyet?

Végre a meztelen ember megszólalt. Azt kérdezte:

— Köteles-e az ember ruhában járni?

— Igen.

— De köteles-e valaki az embernek ruhát adni?

Az orvosok összenéztek és tanakodni kezdtek, hogy milyenfajta elmebajban szenved. Amig tanakodtak, a meztelen ember megette a kolbászt, megújult az ereje, kísétált a ka-

pun és ment, ment megújult erővel. Volt egy jó padja a sétatéren, ott akart aludni.

Esős, csunya est volt. Az uccákon meg-
lapulva andalgott. Egy ruhásbolt előtt egy-
szerre a szívét forróság öntötte el. Előbb csak
benézett, aztán besurrant a boltba. Senki sem
vette észre. Elbujt a puha, meleg ruhák közt,
ide-oda dörzsölődött, egy nagy prémbundába
beleállt. Később az egyik ruhát lassanként ma-
gára is szedte. Aztán halkán kiment.

A boltosnak feltűnt, hogy valaki kimegy,
anélkül, hogy bejött volna. Utána iramodott
s a posztoló rendőr elé hurcolta.

— Már ismerjük, mondta a rendőr. Benne
volt a déli ujságokban. Ő a meztelen ember.
Hagyja rajta azt a ruhát, magának ugyis ma-
rad elég.

A kereskedő persze nem hagyhatta, mert
neki is többre volt.

Igy került a tolvaj börtönbe.

Hetekig ette az illetékes barna levest, amig
birája elé állt. A bírót a sors mélyéről vak
véletlen vetette fel s közönyös volt, mint a
villám, mely az embert akkor látja legelőször,
amikor agyonüti.

— Nézze csak, — szólt szigoruan. — Mért
nem gyűjtött könyöradományt?

— Önérzetem tiltja, — felelte a tolvaj
szerényen. — Semmim sincs, csak az önérzetem.

Látszott rajta, hogy őszintén beszél.

A bíró az őszinte szavaktól egész meg-

enyhült és csak nézte kutatva az embert és magában azt gondolta: Elhiszem, te szegény ember... De hangosan mégis azt mondta:

— A törvény a lopást bünteti.

Aztán a törvénykönyvet forgatni kezdte. Forgatta, forgatta, sokáig forgatta. A pupos paragrafusokat szerette volna egyenesre szabni.

A tolvaj sokáig türelmesen várt, várt.

— Telefonálni kellene, — szólt végre félénken. — Én legalább azt hiszem...

A bíró is a telefonra nézett. Telefonálni? De kinek?

A bírónak tiszta, szelid szeme volt. A tolvajnak is tiszta, szelid szeme volt. Azokkal egymást nézték tétován és csendesen.

— Kinek telefonáljak, fiam? — kérdezte roppant izgatottan.

A tolvaj alig hallhatón lehelte:

— Istenre gondoltam.

MESE AZ ÉHES DIÁKRÓL

Országos Széchényi Könyvtár

MERE AZ ÉHES DIÁKOK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Amikor a diák a nagy boltba, kirakott ételek és izes eledelek közé benyitott, a nyál a szájában összefutott. Ropogós, friss, illatos husok, halak, sajtok, sütemények tárultak elé.

Körülötte elegáns vevők és udvarias segédek sürögtek-forogtak s hökkenve gondolt a cseszelt ruhájára, amint szerényen és lökdösve közöttük ténfergett.

— Ellenség földjére tévedtem, — villant föl az ösztönös mélyből, a szavak kutjából, kábultan.

Körülnézett, hogy nincs-e szózott hering, mert napok óta azon élt.

Utálta a szózott heringet.

Körülnézett s a finom falatok közt cukrozott gyümölcsöt látott. Egyszer, gyerekkorában, a lakodalmon volt olyan... Felnőttek ették, gyerekeknek nem jutott...

A nagy boltban régi vágya fölszakadt és soha úgy nem epekedett semmi után, mint e percben a gyümölcsért, a hering savával gyomrában. Mint a holdkóros, csak ment rá... Bizonyosan azt sem tudta, hogy látomány, vagy valóság-e? Sem azt, hogy föllázadt, vagy megőrült-e?

A gyümölcsök közül egyet megmarkolt és

a zsebébe dugta. Oly nagy volt, hogy a zsebből kidagadt.

Lódult a boltból és enni, enni akart!

Futva menedéket keresett, kapualjat s a szomszéd uccában egy épülő ház palánkja mögé rejtőzött.

A gyümölcsbe mohón bele akart harapni, de közvetlen maga mögött, ujjongó, fölriadt gyerekhangot hallott.

Hátranézett.

A téglákon napszámoscsalád ebédelt. Az asszony öléből, ahonnét öröm és bőség fakad, főtt krumpli füstölgött. A gyerek egyik kezében fekete kenyeret, másik kezében éktelen zöld uborkát tartott s karjait röpülésre tárva, kidülledt szemmel bámult a gyümölcsre.

A diák lenyűgözve nézte. Ilyen sóvárgást még sosem látott. Ő maga volt az a gyerek, a lakodalmi sereglésben, egykor... Kezét, melyben zsákmányát tartotta, lassan ki nyújtotta felé.

A gyerek a fekete kenyeret és a zöld uborkát abban a pillanatban leejtette s szájából kifordult valami zöldesfekete pép, mintha hirtelen undor lökte volna ki. Nekiesett a gyümölcsnek és marta, falta, tömte magát.

A napszámosasszony elérzékenyülve kérdezte:

— Drága lehetett, ugy-e?

— Loptam.

Rámeredtek. Sápadt, zilált volt. Nem ké-

telkedtek, hogy igazat beszél. Csak álltak ott, heves lélegzettel.

Közben a gyerek az egészet egyvégből megette. Akkor a diákhoz lépett és maszatos ujjával, mosolyogva, az arcába bökött.

Megköszönte, gondolta a diák. Mintha a szeretőm csókolt volna meg...

Megyek már, mondta.

Kezetfogtak, a napszámospár keze, az aszszonyi kéz is, olyan érdes volt, mint a terméskő.

Az uccán boltok közt ódöngött. Elővette a pénzét és mégegyszer megszámlálta. Nem lett több...

Egy vegyeskereskedés előtt állt. Benyitott s halkan heringet kért.

HALK MESE

Országos Széchényi Könyvtár

Halottak napján az öreg kisasszony az életre gondolt. Roskadtan emléket, szeretetet, melegséget keresett a multból. A szürkeség felett egy napot, egy jelet, egy csókot keresett.

Semmi sem volt.

Eszébe jutott mégis valaki, az eszmélet mélyéről vonzón rebbent. Egy kis kanári madárra gondolt, aki minden reggel dallal ébresztette. Aki... Gondolatban pillanatra megcsuklott, aki meghalt.

Midőn meghalt, két napig rejtegette, az ajtót bezárta, az ablakredőnyöket leeresztette, hogy az emberek ki ne lökjék mellőle. Este, lopva, tenyerében a padlásra vitte s örök nyugovóra puha szalma közé dugta.

Az emlékezés rendkívül felizgatta. A karosszékből, melyben roskadtan ült, felpattant. Az ablakhoz állt. A ház körül piszkos, őszi locséta mállott, az eső ölmosan vert, a népek lucskosan, koszorukkal temetőbe siettek.

Az ablakredőnyöket hirtelen leeresztette, mint akkor, — remegve rongyokat szedett elő s lázasan varrni, tömni kezdett egy kanári madárkát. A rongymadárba két szemet, két ékes gyöngyszemet tett. Számtalan gyertyát gyújtott. Ágyát a szoba közepére tolta, fetelezte s a magasba Őt, ünnepélyesen felravatalozva, arccal a földre vetette magát és zokogott.

ÉJFÉLI LÁZ

Országos Széchényi Könyvtár

Minden este két lomha barátom, a szomorúság és unalom közt, a szálló halljában üldögéltem. A nőket néztem. Tekintetem a keblükön kissé megpihent s lecsuszott a ruhák fodrai közt — vagy lábukat a szoknya hajlatain, a titkok zónájába, lassan felkisérté.

Esős, szeles, rossz este volt, magányos férfi riasztó estje. Ilyenkor korán kell feküdni. Ilyenkor a langyos, homályos szobában édes, szerető nőt kell érezni, hogy a kisértetek mutatkozását a piros ablakon kibékült szívvél fogadjuk s a szél nyögésére lassan elalhassunk. Ilyenkor az éj a mult sikertelen vágyaival telik tele s ha az ólmos eső bekopog, magányos életünket kopogja s ha a szél befu, szívünkben a reményt fujja el.

A szállóba nagy, fehér csokorral nászutasok érkeztek. Egymásba fonódva, elfogultan, lassan mentek fel a lépcsőn.

A szívem felbujtó, vérmes hullámokat vert. Lopakodva utánuk mentem... A lépcsőn kétszer megálltam, hogy szívdobogásomat elszorítsam.

A nyolcas szobába szálltak, én a hetesben laktam.

A zárban kulcsomat remegve forgattam. Mire a szobába értem, verejtékeztem. A két

szobát csak vékony ajtó választotta el: hosszú, pihegős, fojtott csókokat hallottam.

Nem birtam. Leosontam. A kávéházban bamba sört ittam. Éjfélíg álmosra áztam; lábam, kezem leragadt, idegeim eltompultak.

Éjfélkor újra felbotorkáltam, gyorsan lefeküdtem, a takarót fejemre huztam. Hiába... Megint láttam őket, andalogva, egymásbafo-nódva. A nő üde, szorongó, karcsu, illatos volt. A másik oldalra fordultam. Rövid, kusza ál-momban karcsu, illatos vetkőző nőről álmodtam.

Szememet felnyitottam. A takaró alatt, moccanás nélkül, sokáig a sötétbe meredtem. Aztán a forró takarót hirtelen lerugtam és felkönyököltem.

Az ajtón keresztül sejtelmes félhangok szűrődtek.

Villanyt gyujtottam, olvastam. A könyv értelme fullasztó értelmetlenségbe vált. A sorok közé izgató jelek furakodtak. A regény betűit egy ziháló szita rázta. A szomszéd szobából sutogások és sóhajok keltek, elnehezült, halk zajok pattantak.

Kábultan felkeltem, felöltözködtem, a szobában fel-alá járkáltam, fel-alá, fel-alá. Lábam alatt a padló enyhén ropogott s a padló roppanásából becéző szavakat szedtem föl. Az eső koppant, kopogott, az ablakon betört, árnyak és rémek törtek rám. Az ajtóhoz szorítottak. Fejemet dühvel nyomták. Nem bir-

tam ellenállni... Reszketve.. fülemet az ajtóra tapasztottam...

Ó, hogy szégyeltem aztán magamat! Férfi az, aki két sziv egybevállását kilesi, meglopja? Ó... Fulladozva az ablakot feltéptem. A haragvó éjszaka zugott és dörgött. A bosszuálló villám a földbe szurt.

Hajnalig álltam az ablaknál. Csak a kelő Nap biztató sávjai közt mertem a szobámba visszahuzódni.

Még alig virradt, amikor összetörve megindultam, a lépcsőn le, a józan reggel elé.

A portásfülkénél kulcsomat gépszerűen felakasztottam. Különös... a nyolcas már ott lógott. Minden erőmet összeszedtem, hogy valami hangot huzzak ki magamból:

— A nyolcasból lejöttek?

A portás közömbösen felelt:

— Még az este átköltöztek, mert az nagyon szeles. A nyolcasban ma éjjel senki sem aludt.

BESZÉLGETÉS A HALOTT BESTIAVAL

Országos Széchényi Könyvtár

A férfi rivó hangon beszélt:

— Miért hátráltál olyan rémulten? Nem volt időd, hogy támadásomra támadással felelj? Álnokságot tégy? Váratlanra váratlant? Rugalmas értelméd egyszerre elpattant... Az előbb még ijedten s most holtan a fotójbe dőlve. Egyszerre. Hogy is csak?

Elegánsan kellett volna összeesned, tréfából, mint a játékbaba. Nem jön senki? Roskadásodban olyan karcsu voltál, hogy a Milói Vénusz dereka sértő hasonlat... Nem jönnek még? Én állok itt, hátamat az ajtónak vetve. Birád. Kutyád.

Tulterhelt életemnek még most is fájsz. A szád szélén miért nincs vérhab? Aranypénzféle kerek jel. Gazdag öreg urak beléptidija. Nem? Senkinek sem adtad oda magad? Bocsáss meg aljas feltevésémért... Csak si-kongva, kívánva, folyton párt kerestél? Bujálkodó célzások után elillanás? Lihegő férfi ott-hagyása?

Édes-édes, bocsáss meg. Sok kérdés. Rög-tön megyek utánad... Maradt öt golyó.. Csak mondok valamit. Mit is? Féktelen imádatom-ról... Sosem mertem eleget beszélni. Resz-

kettem, megzavarodtam, dadogtam. A derekad sosem kaptam át. Végre beszélek! Addig meghalni sem...

A nádasban. Ismeretségünk első napján. Fürdőruhában, délben. Egy béka kuruttyolt. A hűséges bakter: »Vigyázok rátok, ne féljetek, ha valaki jön, nagyot kiáltok.«

De nem erről van szó!

Hanem, amikor először láttalak. A parton rád pillantottam. A szívem a torkomban dobogott, a karom leeresztettem, a lábam... Halálos fáradt lettem... A vér predesztinációja. Megéreztem. A véremnek a véreddel... Mint mikor két villám egybeful. Nincs olyan? Két villám közül a gyengébb leterítve, szétesve, síkoltva, az erősebb szurva, hallgatag, zordan.

Zordan szeretlek, így mondtam, amikor a nádasban vallottam. Véremből elhalt őseim izlése tört elő... Behunytad a szemed és a térded feljebb vontad; elkináltad magad... A kezedet megfogtam és megcsókoltam. Miért a kezedet? Néztelek, azt hittem az enyém vagy, örökre. Elhibáztam örökre... A fürdőruhádat letépni... azt... igen... letépni... De aznap ismerkedtünk.

Nem igaz, nem azért. Nem mertem... Más nők is voltak az életemben. Könnyű győzelmek. Szüzek, a szemüket hervadtan lehunyták... Más-kor kalózkodásra indultam, finom báránycák után, elragadni, játszani, megmarni...

Drága-drága, ki voltál, hogy elgyávultam,

tiszteletre gerjedtem, a kezedet csókoltam? Melyik csillagra van felírva a remegő himbátortalansága? Az öntelt férfi alázata az előtt az egyetlen előtt?

Aztán, ugy-e a társaságban? Amikor találkoztunk és közönyös szóváltásaink közt a szemed lobbanását lestem. De miért is beszélek? A halottal számvetés? Bizony számvetés! Hangos szóval számvetés! Hangosan fel kell mindent mondani, nehogy sirva haljak meg egy ilyenért!

A diákkal foglalkoztál s amikor felém fordultál, hangod érdesen koppant. Estig vártam, hogy a diákot kivárjam, de te tartogattad. Amikor kikisértél, a fülembbe sugtad: »Önben sok gátlás van« — s a kezemet megszorítottad...

Sokáig ebbe a kézfogásba fogóztam, nehogy az eszemet veszítsem. Gátlás? Keveset mertem? Felhívás mindenre? És a diák?

A konflisban folytattuk. Sötét kis uccákon döcögött. Halk, forró, kicsi voltál... A szádat akartam. »Kiugrom«, kiáltottad eltorzulva s dünnyögtél, elhuzódtál. Egész uton hiába kértelek. A lakásod előtt dühösen kiszálltál.

Egy szava sincs? — rimámkodtam.

»Ha a vállamba haraptál volna!«

Tegező, vad szavaid felvágtak. Utánad ugrottam. Elfutottál és bezárkóztál. Leültem a lépcsőházban a küszöbre. Egész éjjel kopogtam, könyörögtem. Te sem aludtál. Benn du-

doltál, zongoráztál. Reggel, amikor a ház ébredni kezdett, elmentem. Imádtalak és gyűlöltelek. Az ablakodból mosolyogva leszóltál: »Köszönöm, drága.«

Hallod-e siró hangomat?

Én is köszönöm, drága, hogy ilyen szépet mondtál...

Előtted nem restellem a gyöngeségemet. Sirva is beszélgethetünk...

Azt akartam, hogy a feleségem légy. Az erdőben sétáltunk, fejedet a vállamra hajtottad. »Légy a feleségem« — mondtam.

»Álság!«

Ezt felelted, ezt az egy szót, semmivel többet.

Ettől kezdve élet és halál közt hintáztam. Mit ért, hogy más nők szerettek, hogy fiatal vagyok, mit ért, hogy híres festő vagyok?

Mániákusan csak téged festettelek. A rendelőket elkergettem s a műtermem ajtaját gondosan bezártam. Husz képet festettem rólad. Husz hitvány képet. Egyik sem te vagy, csak ködlő másod. Téged nem festhetlek le, mert sohasem láttalak, csak éreztelek. Azt mondják, hogy a hajad szőke, pedig a színének nincs neve, csak virágokban, lámpafényben, szentjánosbogár ragyogásában van jele és valami a véremben csillog abból...

Aztán mindennek vége lett köztünk. Látni sem akartál. A portrédat festettem halomra és a fájó szívemet hurcoltam. Éjszakánként

az ablakod alatt járkáltam. A halál mögöttem...

Miért jöttél el értem még egyszer? Miért tetted? Ki felel nekem? Miért jöttél vissza?

És tegnap... Jött a tegnapi nap. Éjfélkor, telefonon... Milyen szép ötlet! Éjfélkor... Álmatlanul hevertem, rád gondoltam. Megérezted. Éjfélkor felhívtál, te is rám gondoltál... Sóhajtottál. A hangod olyan őszinte volt, amilyen még soha. Azt mondtad: »Bolond éjszaka. Nagy tavasz...« Hajnalig csókolóztunk telefonon... Azt mondtad: »Várlak, nagyon várlak, öt órára«.

Hajnalban abbahagytuk.

Még szeretnék öt percig élni... Sirás nélkül.... Utálva...

Hajnalban is öt perc telt el... Mégegyszer felhívtalak... Eszembe jutott... Bekapcsoltak. Mással beszéltél... Öt perc múlva már mással beszéltél. Hajnalban... Másik férfival... Sóhajtottál. Azt mondtad, bolond éjszaka, nagy tavasz... A férfi dörögött. Ugy, mint aki már eleget kapott... Öreg hang. Elajándékoztad neki a legszentebb szavaimat. Azt mondtad: a vér predesztinációja, azt mondtad: zordan szeretni...

Isten, te is öld meg mégegyszer! Tőled is megérdemli!

Öt is ötre hívtad... Ide hívtad... Rögtön öt óra... Ép öt óra van...

Csengetnek...

A dörmögő...

Milyen pontos...

Most... most minden bevégeződik... De
előbb a szádat... A csodaszép szádat...
Végre... A szádat...

Neked is rossz lehetett, drága, ez a for-
gószeles élet.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

AZ ÉLŐ ÉS A HOLT

Országos Széchényi Könyvtár

Mióta Ő meghalt, az embereket kerülte. Az emberi arcok ellenszenvet keltettek benne. Roskadó lelke a bánatos arcoktól még mélyebbre roskadt, az örvendő arcoktól felvadt. Találkozott sudártermetű, ringójárasu nőkkel, amitől szívében a verés elállt. Egyre gyakrabban kérdezte, hogy egyáltalán miért van még ember a világon? A munkálkodást haszontalan mozgásnak, az erőfeszítést csufos kudarcnak tartotta. Minden a temetőben végződik.

A temetőbe mindennap kiment. Szál virágot vitt a sirjára. Gyalog járt, hogy lassabban, méltóságosan, elfáradtan, megtisztultan érjen oda.

Már a temetőhöz közel járt, midőn valami az eszébe jutott. Csak villanásnyi gondolat volt, de ettől kezdve még lassabban ment, bár folyton a temető felé, s épp a temető-kapuba ért, midőn lassuló lépései elfogytak s a kapuban mereven megállt. A szál virágot ünnepélyesen szorította, kissé magasabban és előre tartotta s már homályosan érezte, hogy ma nem teszi ezt a sirhantra. Így állt sokáig és tünődött.

A gondolat lassan hatott, de végre felvillanyozta s lélekszakadva futni kezdett vissza-

felé a városba, a városon keresztül, a tulsó-végre. Utközben sokat remélt, majdnem mindent.

Végre odaért.

Az a ház, melyben Vele egykor boldogan élt, akkor fehér volt. A fehér házat azóta barnára festették s a régi kiskapu helyén új, nagyobb kapu állt. Ez bosszantotta. Meg is szólalt: Mire való mindez? Ki mert hozzányulni? A kapu alatt pedig felhörgött: Miért nincs meg a régi kilincs?

Benyitott és megborzadt, mert benn idegeneket látott.

Megborzadt, de még remélt.

A szomszédszoba ajtaját feltépte, hogy a nászágyukra vesse magát. Ekkor felordított, mert az ágy helyén szekrény állt és a nászágy sehol sem volt.

Könnyei feltörtek, szeme elhomályosult és csakhamar semmit sem birt megkülönböztetni. A virágot a bámuló házigazdának, könnyek közt, gyengéden, a gomblyukába tűzte és kezét csókolt neki. Aztán kifordult a szobából és elfutott.

Az emberek tétován utána néztek és hagyták, hadd fusson.

ALKU A KOCSMÁBAN

Országos Széchényi Könyvtár

Az ingatlan-ügynök, bár ünnepnap volt és már esteledett, a sáros országotat róttá. El-nyütt, kis teste siettében a földet alig érte: pocsolyákat ugrott, réteken iramodott, torony-iránt ment. Hü társát, nagy kampós botját, mely házak, telkek mutogatásában mindig vele volt, botlástól óvta és kutyák ellen védte, most semmire sem használta. Kampóját busan nad-rágzsebébe akasztotta. Ahogyan a lógó, nagy botba megbotlott, hirtelen felgondolta: Hej, ha egyszer ez a száraz fa is enni kérne...

Keserűen megcsóválta a fejét és körül-nézett. Már benn volt a faluban. Ide loholt és most kihez menjen? Senki sem vesz, min-denki csak elad!

Előtte Krisztus, a falvak egyszerű Krisztu-sának kőalakja állt. Magábaszálltan, kalapját levette s a kőlépcsőzetre ült. A cipőjét nézte, hasztalan futkározásának sáros jelét és azon gondolkodott, hogyan lehetne őt éhes száját betömni?

Amint felnézett, a szomszéd kocsmának szűrődő fénye érte. Bemenni, gondolta.

Izzadt homlokát megtörölte és a kocsmá-himbáló, buvós fényébe bámult.

Ebben a faluban csak a kocsmárosnak van pénze...

Az üzletkötés lehetőségétől erőre kapott. Már látta, amint a gazdag kocsmáros a belső

zsebébe nyul, zsiros tárcáját kihuzza s a két százalék jutalékot markába olvassa. Csontos kezét a pénz után csaknem kinyujtotta.

Mohón megindult a kocsmá felé.

A kocsmáros, szimatolva, karvaly orrát a belépő felé fordította.

Az ügynök hevülten kezdte:

— Kitünő alkalmak! Milyen olcsóság!

Zsebéből noteszt huzott elő:

— Fő ucca 6, prima vétel! Kossuth ucca 14, minden áron! Hunyady tér 20, majdnem pénz nélkül.

Félszemét behunyta és csettintett.

— A Felvinczy-ház... Pali gyerek elkártyázta. Sürgősen és áron alul!

Botját vastagon, egyenesen magasra emelte, mint a katonai karmester, amikor a jelt megadja, hogy a dobos belevághat.

— Belevágni! — kiáltotta és cirkuszi mozdulattal a lábait szétvetette, a botot meg a hasáig lehuzta.

A kocsmáros közömbösen nézte. Porhanyós testében nem volt lélek s abban csak szuszogás keringett.

Az ügynök újra felkiáltott:

— Belevágni! Áron alul!

A kocsmáros végre megszólalt:

— Láttam ma Julist.

Az ügynök álmaiból ébredt. A Felvinczy-ház eladásáról álmodott. Kényszeredetten kérdezte:

— A piacon, ugy-e?

— Ott. Szép lány a Julis.

— Mi hasznom a szépségéből, ha nem keres... A Felvinczy-háznak egy hét alatt el kell kelni, mert különben bajok lesznek. Hurrok a nyakukon!

— Hány éves a Julis?

Az ügynök csak magyarázott:

— Nagyonnagy bajok lesznek ott! Alá-pincézve, körülépítve, félhold gyümölcsössele. Ha mondom féláron!

Felnézett a kocsmárosra.

— Hm — szólt a kocsmáros —, hány éves a Julis?

— Tizenhat... Ujrafestve, kövezve!

A kocsmáros töltött. Egy kortyra itták az egészet. Aztán hangosan kivágta:

— Nem veszem meg!

Az ügynök nem hagyta annyiban.

— Dehogy nem! Jaj, csak nekem pénzem volna, most evvel a házzal főnyereményt csinálhatnék. Fáj a szívem ajánlani, másnak adni.

A kocsmáros némán intett.

— Körülkerítve, csürel! — kiáltotta az ügynök.

A kocsmáros legyintett:

— Nem kell. Igyunk inkább, saját termés. Csak bátran eressze le, most nem pénzért mérem, vendégem.

Az ügynök megint elővette a noteszt.

— Akkor itt van a Fő ucca 6, — kezdte

előlről a magáét. Takaros ház. Négyszázhusz négyszögöl.

— Hagyja, — mondta a kocsmáros.

Dehogy hagyom, — gondolta az ügynök —, már hogy hagynám. Itt ma mindenáron üzletet kell kötni.

A kocsmáros ismét töltött.

— Minek vegyek én házat, mikor kilenc van? Elég szép gyűjtemény.

— A tizedikkel kerek lesz, — kapott bele az ügynök. — Tíz ház, aztán mindenki azt mondja, hogy tíz háza van!

A kocsmáros éles szemét az ügynökre vetette és többé le sem huzta róla. Láta, hogy az már elcsüggedt s a bor is nyomni kezdte. Nyugtalan, örökké tevékeny teste kissé elnehezült, rábeszélő hangja elvékonyult és reménykedő természete megtörőben volt. Csaknem sirva kérlelte már:

— Vegyen hát valamit, vegyen akármit, hiszen azért ülök itt. Adás-vétellel foglalkozom, valamire csak szüksége van?

— Hát veszek, — szólt ekkor a kocsmáros. Halkan, bortól veretesen és előrehalajva, mondta ki a szavakat. Sok értelem lapangott azokban.

Benyult a belső zsebébe és a zsiros tárcát elővette, úgy ahogyan az ügynök számította. Ki is nyitotta. Nagybankóval volt tömve.

— Juthat még ebből magának...

Az ügynök heherészett.

— Juthat, — mondta bambán. — Juthat, — mondta aztán mégegyszer, kábultan, minden igaz ok nélkül.

A kocsmáros a tárcát az asztalra tette:

— Juthat bizony, egyik része magának, másik része meg a Julisnak.

Elhallgattak. Hallgatagon egymást nézték. A szemük egymásba akaszkodott. Kár lett volna többet beszélni. Az ügynök végre lecsuszó, elbuvó tekintetével válaszolt. Papirost húzott elő. Nyomtatott cédula volt, amit akkor szokott aláírni, ha ingatlant közvetített. Odatolta a kocsmáros elé:

— Irja alá a két percentről...

A kocsmáros bólintott, s a cédulát szó nélkül aláírta.

Az ügynök csak akkor kapott észbe. Mekkora vételár után és mikor kapom?

— Nem jó, — szólt érdesen. — Előnyomtatott szöveg erre nem jó. Irni kell különös-fajtat.

A kocsmáros ebbe is belement.

Az ügynök hirtelen felélénkült:

-- Ugy kell a két percentet számítani, mint a legdrágább fővárosi palota után.

— Miért nó? — horkant a kocsmáros. — Csak úgy, mintha itt vettem volna egy olyan házat, amelyet maga el szokott adni. A Felvinczy-ház ára után.

Az ügynök szárazon nevetgélt:

— Még hogy a Felvinczy-ház ára szerint? Közelhuzta a székét és suttogott.

A kocsmáros kigyulva figyelt s hamarosan megegyeztek.

Az ügynök hozzálátott, hogy a cédulát megírja, de csak a ceruzát forgatta. Nehéz volt a feje. Mit írjon? Hogy a lánya után? Aztán azt mutogassa, avval menjen törvénybe, ha a kocsmáros nem fizet? Hej, gondolta, nagy gazember ez a vén ember. Azért egyez mindenbe.

A szeme vérbeborult és a kocsmárosra förmedt:

— Vagy fizeti azonnal készpénzben, vagy... elhallgatott és csak lihegett.

A kocsmáros csittította:

— Ha kifizetem, akkor meg nem jár a kezemre... hm... az bizony.

Végleg megakadtak. Szótlanul ültek. De azért egyikük sem állt fel. Vártak. Reménykedtek.

Az ügynökben egyszerre felderengett.

— Belát Krisztus ide. Elhiszi, hogy nem csapom be, ha Krisztus a tanu?

A kocsmáros megjegyezte:

— Pénzátadáshoz két tanu kell.

De csak halkan mondta, inkább saját magának, mint a másiknak. Meg is bánta, hogy igaz hitében kételkedett.

A kocsmajaán kitekintett Krisztus kőalakjára s nyugodt lélekkel odatolta a pénzt.

OSZK

EGYSZERŰ TERVEK

Országos Széchényi Könyvtár

Az asztalnál hárman ültek. Tanakodtak. Tervük még homályos, de szándékuk már eltökélt. A negyedikről folyt a szó, aki valahol, nyugodtan éldegélt.

Az első kezdte:

— Este kilenckor a sötét Harang-téren szokott keresztülmenni. Lassan megy, baktat. Mindkét keze a zsebében, mert lomha ember. Ha csillagos az ég, felbámul s olyankor észre sem veszi, hogy valaki mellé kerül. Ugyszólván belebotlik az emberbe. Ha meg nincs csillag, akkor lefelé néz a földre, maga elé és sem lát, sem hall, hanem gondolkodik és gondolataiban egészen elmerül.

A második aggályoskodott:

— A Harang-tér nem olyan sötét. Öt lámpása van, de talán hat. Két lámpás közt száz méter a köz.

Megint az első beszélt:

— Az már elég, ha az ég borus. Különben is a gázláng gyenge, alig világít. Esős az idő és ha esik, akkor meg éppen csak pislákol.

A harmadik hevesen közbeszólt:

— A Harang-tér közepén két lámpást előbb beverünk! Kár a beszédért!

A másik kettő latolgatva intette:

— No, no...

Az elsőnek új ötlete támadt:

— Kilenc után, amikor hazaér, olvasni szokott. Ez a mindennapos szokása. Olyan buzgón olvas, mintha minden elolvasott betűért fizetést huzna. Aztán abbahagyja, a könyvet térdére ereszti és maga elé mered. Talán ismétli, amit olvasott, vagy talán újat told hozzá. Ilyenkor csak mered, mered maga elé, mint a beteg. Mondom, puha ember az. Körülötte mindenki alszik, csak ő meredezik a karosszékből a világba, éjfélig. Alkalmas idő...

A másik kettő rávágta:

— Alkalmas idő.

— Alkalmas, amint ül és semmit sem gyanítva, elhagyatva pihen. Akkor az egész egy perc műve.

A harmadik fölényesen legyintett:

— Egy perc feléig sem tart! Fogadok akármibe!

— No, no, — vélte a többi s gondolataikat tünődve tovább fűzték.

— Akármennyire magába mered, mégis észrevehet valamit. Ha az ember nagyon gondolkodik, akkor nemcsak az esze, hanem a füle is finomabb. Minden jelre felneszel, mintha hátul is szeme volna.

— A lábujjunk moccanását is észreveheti.

A harmadik ép dühösen bele akart szólni, de a másik megelőzte:

— Egyet tüsszenthetünk...

Erre mindhárman komoran elhallgattak.

— Hanem az áldóját, amikor elalszik, az az igazi pillanat! Az első álom a legmélyebb. Éjfélkor a karosszékből feláll, könyvét leteszi, lefekszik. Rendszerető ember, napról-napra így csinálja. Éjfélkor lefekszik, azonnal elalszik és hortyog.

— Az jó, ha hortyog.

— Mélyen, szabályosan hortyog. A hortyogó ember olyan, mintha burokból volna. A saját hangja mindent tulharsog.

Jóizün nevettek.

A harmadik türelmetlenül suttozta:

— Késsel a szívébe!

Hallgattak, később kezdte a többi:

— Beretva jobb. Egy erős nyisszantás, amint horkol. Semmi az egész.

— Csakugyan. Öt-hat centi, legfeljebb nyolc.

— De éles-e a beretvád?

— Van jó fenőm, kifenem. A gége felett könnyen megy.

— Felette? Talán alatta. Ott puhább.

A harmadik az asztalra csapott:

— Mondom, késsel a szívébe! Kár a beszédért!

Kár.

Abba is hagyták. Éjfélre járt az idő. Óvatosan megindultak a negyedik lakása felé.

A SZÁMFEJTŐ SZÁRNYALÁSA

Országos Széchényi Könyvtár

Egy nagy vállalat kishivatalnoka volt. Hivatali címe számfejtő és hivatalában husz éve, kedv és kedvtelenség nélkül, ugyanazt csinálta. Kedv és kedvtelenség közt, álmos szájjal és zsibbadó tagokkal a közömbösség terül, de ő közömbös nem volt. Egyöntetű tüzetesség jellemezte, a számfejtést öncélként végezte és a legegyszerűbb számsorban is megtalálta az akta lelkét mindennap. Minden számjel komoly okokból állt a maga helyén s még a nulla is, a lenézett semmi, nála rendet és ritmust jelentett, amit nem lehetett máshová, előre-hátra tolni s oly fontos, hogy ha nincs meg, kutatni kell utána, mint a tudósok kutatnak problémáik hiányzó kapcsai után.

Husz éve buzgalommal ült ugyanazon a helyen, számlák, listák és jegyzetek kötegei közt. Az igénytelenség és eseménytelenség templomába járt, láthatatlan és jeltelen volt.

Midőn hivatalt kapott, megnősült s azóta ugyanabban a házban lakott, onnan járt minden hétköznapi a hivatalába s a hivatalból egyenesen a legrövidebb úton haza. Más útja, kiugrása, szétnézése nem volt. Ugyanazon az úton lehetett őt látni, kezében vastag sétabottal, amit, ha esett, esernyőként szétnyitott és maga fölé tartott, hogy ruházatát megóvja. Feleségének megélhetést, becsületes ne-

vet és polgári tekintélyt ígért. Mindhármat megadta és a felesége áhitattal csüggött rajta. Gyermekük nem volt, kettecskén éltek, nyári vasárnap villamoson kirándultak és sört ittak — ketten egy korsót —, körözött liptóival, télen kávéházba jártak, képes ujságokat olvastak és haboskávét ittak. A külvilág összefüggéseiből keveset értettek, magányukba szenczációk nem hatoltak, az események lakásuk küszöbén összetörtek, de nem szikrázva, mint az ércfalon, hanem laposan, mint a tenger hullámai a homokos parton.

A számfejtő szükszavu volt, noha képzelőerő lappangott benne. Reformokat képzelt el, melyekkel a számfejtőségben gyorsabban és pontosabban lehet dolgozni. Idők során képzeteiben a vállalat minden osztályát és minden alkalmazottat, a vezérigazgatótól a szolgákig, rendbeszedett. Erről azonban sohasem beszélt. A rend, mint világnézet, élt lelkületében s ezért, ép ezért volt szerény. Ha valami felvillant benne, leírta és fiókjába gondosan elzárta. Írásai vastag szervezeti szabályzattá halmozódtak, szabályzattá, mellyel a hatalmas vállalatot vezetni lehetett volna. Olykor azonban a lelke meglobbant, kigyult és az íróasztal fiókjából megnevezhetetlen, ellenállhatatlan, forró titok áradt...

Élete csak egyszer fodrozódott. Aprólékos számfejtések közt baktatva, az egyik aktacsomóban hibára bukkant. A hiba rejté-

lyes volt. Ujra és újra minden számot összeadott, szorzatokat váltott osztásokkal, tételeket vetett egybe, régi darabokat szedett elő, a fél irattárat összehordta s higgadtan, tempósan, sok nagy árkust teleirt, amig ráfutott a cégvezető sikkasztására. Egyenesen a vezérigazgatóhoz ment. Többen látták, hogy emelt fejfel ment, nagy köteggel a hóna alatt, le az első emeletre, a főtraktusra, a méltóságos ur előszobájába és látták, hogy addig nem tágitott, mig a titkár a vezérigazgató színe elé nem engedte.

A vezérigazgató meghallgatta, kedves Szekeres urnak nevezte és kezét fogott vele.

Napokig róla beszélt a hivatal. Különösen a kishivatalnokok beszéltek sokat, sugárzó arccal, őszinte örömmel, hogy ez az ügyes és becsületes tisztviselő a soraikból került ki. Részleteket beszéltek, hogy Szekeres milyen oknyomozó módszerrel fedezte fel a sikkasztást, a vezérigazgató megölelte és szép jövőt jósolt neki a vállalatnál. Legendák keletkeztek...

Néhány társa át is vitte a szomszéd sötétbe sörözni. Ott ünnepelték.

A sörközi szót Vidák, fiatal irnok vitte.

— Ha én fedeztem volna fel, nem nyugodnék, amig elő nem léptetnek... elő nem léptetnek cégvezetővé.

A nagy szót kimondta, a kisemberek lassan

a fejükbe eresztették és exet ittak rá. Utána már nem tűnt fellegzetesnek.

Szekeres elpirult. Valami nagyon mély tűz csapott ki rajta.

Vidák tovább beszélt:

— A Rózen cégvezető helyére ... az most ugyis börtönbe kerül. Hát talán nem őt illeti?

Daka, a másik számfejtő, száztíz kilós ember, folyton zihált, szuszogott és vagy evett, vagy ivott s akár evett, akár ivott, mindenkor kölcsönként. Poszogónak csufolták, felállt és úgy beszélt:

— Pajtás, egy igaz hitemre mondom, te is számfejtő vagy, én is, de neked már rég, de ha nem rég, akkor most igazgatónak kellene lenni! Ilyen képességgel!

Vidák az asztalra csapott:

— Igaz!

Egy idősebb hivatalnok a fülébe sugta:

— Ne ugrasd már te ...

Vidák hunyorított:

— Ilyenkor úgy kell belé, egy kis huzalkodás sohasem árt.

Hangosan pedig így folytatta:

— A poszogónak igaza van. Mi a fenét csinál az igazgató? Tizkor jár be. Azt én is tudnám. Aláír. Azt is tudnám. Meg a nagy jövedelméből szeretőt tart. Hát azt is tudnám.

Csakugyan, minden olyan egyszerűnek tűnt fel, olyannyira, hogy exet ittak erre is.

A poszogónak jó ötlete támadt:

— Alakuljunk küldöttségbe, bizonyísten és menjünk a méltóságos ur elé, hogy Szeke-rest nevezze ki valaminek.

Erre már mégsem vállalkoztak, csak Vidák kiáltozott:

— Én benne vagyok! Megmentette a vállalatot!

— Az már igaz! Meg! Megmentette! Nagyon lehet! — hangzott mindenfelől.

Koccintottak, ittak, de aztán kuglizni készültek.

Daka uj indítványt tett:

— Pajtás, igaz, hogy egyelőre számfejtő vagy, de biztosan emelik a fizetésedet. Itt most ünnepélyes a hangulat, a söröket fizesd ki.

A többiek lehurrogták. Mindenki fizesse a magáét.

— Hát jó — egyezkedett a poszogó —, mindenki fizesse a magáét. De az enyémet csak kifizeted ilyen alkalommal? Én téged felköszöntöttelek. Hét krigli.

Szekeres egy korsóval rendelt, a felét annak is otthagya.

— Mégsem kívánhatod — szólt egyszerűen —, hogy nyolc kriglit fizessenek, nekem feleségem van.

Daka a szemöldökét összeráncolta. A szokottnál hevesebben zihált és elfojtott düvel suttozta:

— No megállj, kedves pajtás, ezt még megbánod!

*

Mult az idő és az idő mulásában Szekeres számfejtő nagy érdeme is elkopott.

Nem lett belőle semmi. Ugyanannál az irodai asztalnál, ugyanazt végezte és mindennapi aprólékos munkával kereste mindennapi kis kenyerét. A méltóságos urat soha többé nem látta, az a kézfogás, az a »kedves Szekeres ur« megszólítás már rég mesébe szövődött — s csak téli estéken, a pattogó tűznél, ábrándozva és ráérve szakadt ki egy-egy hosszú sóhaj belőle.

Rózen cégvezető helyére Bizen lépett, aki addig főpénztáros volt, a főpénztáros helyére a pénztáros, és mozgott, forgott a gépezet szabályosan és egyformán s Szekeres ur kis olaja, mellyel egyszer a nagy gépezetet megkente, rég elillant. Pedig, bár a külvilág felejtett, ő magában, szótlantul, de egyre hevesebben ápolta az emléket s az emlékből dicsőség, a meséből hősköltemény, a kis olajból haragos nagy tűz lett. Fájdalmát az íróasztal titkos feljegyzései közé rejtette, a szervezeti szabályokban írta fel, de már nem szárazon és szakszerűen, hanem olykor olvadékonyan, mint a lírai költő és az események feszegetésével, mint azck, akik naplót írnak. Szótlan lényéből azonban hangos szó évekig nem facsarodott.

Fojtott lánggal és büszke szótlansággal ült számtalan számjegye felett. Dolga szabályosan és egyformán pergett, amikor Vidák az ajtót feltépte és félig gunyosan, félig meghatottan, mintha mégsem lehetne mindenből tréfát csinálni, bekiáltott a szobába:

— A méltóságos urat megütötte a gutal Szekeresen átfutott a nagy hír s a szám-sereg, mely egyöntetű, száraz dobpergésre a keze alatt menetelt, mintha megállt volna. Tovább dolgozott, — de megrezzent. A szám-sort összeadta, a vonalat még aláhuzta és ceruzájával... a ceruzával idegesen kopogni kezdett az íróasztalon.

Bár a hivatali idő még nem telt el, hazament. Nagyon nyugtalan volt.

Az éjszakát ágyában mozdulatlanul, nyitott szemmel töltötte.

Maga elé varázsolta azt a dicső napot, amikor a vezérigazgatóval kezét fogott. Az emlék részletesen támadt fel benne: a vezér csodálkozó tekintete, mely biztatóra enyhült, aztán a lendületesen nyujtott kéz, mely az övével keményen, becsületesen összefonódott, végül, bucsuzáskor, a sejtető, apró fejbólogatás... Mindebből az elismerésnek egyszer ki kellett pattanni! Évekig erre várt, ebben hitt! S most a nagy tanu meghalt.

Az örökre eltűnő alkalmat, a konok hívők leszakadó fájdalomával fogadta. De ezt a fájdalmat nem bírta... Reggel felé belerin-

gott a falióra altató taktusába s álmában megszótt, amit ébren kezdett. Álmában a kártársai ünnepelték. Valamelyik azt mondta közülük, hogy menjenek a söntésbe sörözni, de nem oda mentek, hanem a vállukra emelték és a vállalat székházának közgyűlési termébe vitték és mindnyájan azt kiáltották: A vállalatot ő mentette meg!

Felriadt. Az órára nézett. Alig öt percet aludt. Azalatt csuromviz lett. Reggel rozsdavörösen, nedvesen, ziláltan kelt.

A hivatalban mindenki arról vitatkozott, ki lesz a vezér utóda? Működött a fantázia. Nagy meglepetést jósolgattak. Valaki idézte, hogy az utolsókból lesznek az elsők. Tetszett. Különösen a kishivatalnokok tartották lehetségesnek.

Szekeres a vitatkozásba nem szólt bele, de baljóslatu dolgok történtek vele; vastagon fogott a tolla és az összeadásban tévedett...

Ez az utolsó pillanat, gondolta izzadva és fázva. Ha most nem, akkor soha, mindörökre elfelejtenek.

Otthon a felesége elsiró tekintete váltotta ki belőle az első vallomást:

— Megpályázom a vezérigazgatói állást...

Az asszony nem lepődött meg, sőt igazat adott neki. Örömkönnyeket hullatott és átölelve biztatta.

Ettől ő is megerősödött.

Együtt ültek a tűz mellé, ahol annyit szo-

rongatta a mellőzés fojtott keserve. Az ábrándok rózsaujjal simogatták, remények rebbentek. Nyugodtan mégegyszer végiggondolta az egészet, aztán miniszterpapírt vett elő s a kérvényt megírta. Az asszony a feje fölé hajolt s a homlokát boldogan megcsókolta.

Éjjel mégis komor, álmatlan éj borult rá újra. Ahogy a felesége elaludt, már nem tűnt olyan egyszerűnek a dolog.

Reggel, zsebében a kérvénnyel, száját összeszorítva, mogorván ment a hivatalba. A kérvényhez a szervezeti szabályzatot is csatolta. Félkiló volt.

Hivatali szobájában hárman ültek: ő, Daka és Vidák.

Egyszerre, amint köztük ült, amint maguk közt a munkabírás, szorgalom és rátermettség távolságait felmérte, átmenet nélkül, szertelen önhittség szállta meg és hangosan, nyersen odaszólt:

— A vezérigazgatói állást megpályáztam.

A két kartárs rámeredt. Aztán hamis vilanással egymásra néztek s körülbelül egyszerre mondták:

— Azt jól tetted...

*

Vidák nem birt magával, hogy végre egyszer valakit kedve szerint megtréfálhat. Ugy istenigazából...

Daka is sorolni kezdte:

— Soha nem adott kölcsön, soha kuglizni

nem jött, soha a sörömet ki nem fizette, soha még csak uzsonnára sem hívott meg. No meg-állj pajtás, ez pénzedbe kerül.

Vidák áradozott:

— Valakit úgy megtréfálni, hogy aztán dühében a földet turja... mert ugy-e nem szólhat, nem mutathatja, hogy mérges. A megtréfált ember, aki tetejébe még mérges is! Hát mit csináljon a szájával? A földet eheti... ksz... ksz...

Daka elkomolyulva mondta:

— Ugy igaz, mint ahogy jó pajtás vagyok, én szeretem a sört, bizonyisten, hanem a tréfát is igen kedvelem, ha áldomással végződik. Azért ha akárhogy rendezed a dolgot, az nekem mindegy, de fehér asztalnál kell csinálni, ugyhogy ő fizessen. Fizessen, a mindenségit, ha azt hiszi, hogy vezérigazgató lehet.

Vidák oda se hallgatott, ő már a részleteket főzte.

— A tréfa kerek legyen, mint a gyümölcs és kis magja. Az a fő, hogy kis magja legyen, amit könnyen lenyel. Ne is sejtse, hogy mit nyel... Nekünk nem fog hinni. Majd ép a poszogónak meg nekem hisz. Sali bácsit is be kell vonni, az komoly ember, az ha valamit mond, akkor úgy van.

Átmentek a szomszéd szobába Sali bácsihoz, félóráig gyurták és Sali nagynehezen csakugyan megadta magát.

Szekeres napokig nem járt hivatalba, a választást otthon várta. Szótlansága bőbeszédűségbe csapott. Feleségéhez beszédekert intezett. Lelkén rés nyílott és abból virágos szavak ömlöttek. Bölcséleti magasságokat érintett a minden emberben meglévő isteni szikráról, máskor történelmi példákat a háboru közkatonáiról, akik a marsallbotot a borjuban hordják. Ó — kiáltott egyszer tuláradva —, hogyan fognak csodálkozni, ha a kész szervezeti szabályzat alapján mindjárt mindent megszervezek, mintha mindig azt csináltam volna.

Ilyenkor hitt.

Hitte, hogy megválasztása a dolgok természetes rendje és hitte, hogy a magas tisztiséget jól tölti majd be.

Máskor meg semmiben sem hitt. Zord hangulat törte. Magábaroskadva ült és gondolkodott, gondolkodott.

Igy teltek a napok, rettenetes és dicső órák változatai, míg a választás délutánja elérkezett. Négy órakor volt a közgyűlés.

Öt órakor csengettek és három ünnepélyes megjelenésű, feketébe öltözött ur lépett be.

Nem akart a szemének hinni... hát mégis itt vannak... Két tenyerét a szeme elé tartotta. Bódult volt. Aztán karjait az öröm tulvilági érzésével széttárta, hiszen látni, érezni, fogni akarta ezt az ünnepélyes bizonyosságot, a hivatali urak küldöttségét és sorjában a szí-

véhez ölelni őket... Megölelni őket! Salit, a kedves öreg komoly kartársat, a poszogó Dakát, akit eddig sötét ruhában, frissen borotválva, még sohasem látott és Vidákot, a gyereket, aki alázatosan hajlongott.

Ó, azonnal teríteni, a vendégeknek haboskávét, sört, szivart. A cukrászdából, a vendéglőből, a trafikból... A felesége sirt... Izgalmában alig találta a hozományi asztalkendőt, a diszteritőt, ami nyolc évvel ezelőtt volt utoljára felterítve.

Mindháromhoz igaz, meleg szavai voltak. Őt a hivatalban alig ismerték.

— Most, de most, ti hárman lesztek az elsők, akik hálámat és szeretetemet érezni fogjátok. Sali! — kiáltotta elragadtatva —, mondd meg, hogy mit akarsz. Együtt kezdtünk, egy időben és most, hogy felemelkedtem, te is velem emelkedsz.

Olyan bensőségesen beszélt, hogy a derék Sali csendesen lehajtotta a fejét s egy korty nem ment le többé a torkán és egy szó nem jött fel többé azon.

— Daka — folytatta a poszogóhoz fordulva —, te sokszor kértél kölcsön tőlem néhány fillért és én sohasem adtam. Nem hitted, hogy nincs. Milyen nemes vagy, hogy a jó hírrel mégis elsőnek idesiettel. Bocsáss meg testvér!

Mellényszsebéből ezüst-tula óráját kivette,

a láncát leoldotta és Daka vastag hasára kötötte.

— Ez legyen a tied, édes jó barátom.

Daka ettől kezdve csak a hasát nézte és ült, ült ott, a hasát nézve.

Vidákot megsimogatta:

— Fiam, ezután tegezz engem. Te a titkárom leszel, nem baj, ha az idősebbek haragszanak is.

Vidáknak a torkán volt, hogy köszönöm vezérigazgató ur, de nem tudta kimondani.

Meg sem rebbentek.

*

Másnap reggel régi Ferenc József-kabátját ünnepélyesen felvette, kiöltözködött, a bajszát kifente, friss, fiatal volt és tíz óra tájt, előkelő időpontban, amikor az igazgatók a hivatalokba szoktak szállingózni, autóba ült. Még soha életében nem ült autón, de ezen a napon, midőn fényes hivatalát elfoglalta, ezt a régi vágyát sem tagadhatta meg magától. Az öreg portás, aki huszonhárom éven keresztül látta őt nap-nap után gyalog érkezni, szerényen belépni és a hátsó lépcsőn felmenni, nagyot nézett, de nagyobbat nem köszönt. Neki Szekeres ur ma is Szekeres ur volt. Ő pedig mosolygott. No öreg, nem tesz semmit, még nem tudod...

Felment az első lépcsőn a vezérigazgatói szobába. Már ott ült a tegnapi kijelölt új ve-

zérigazgató, aki eddig helyettes vezérigazgató volt.

Szekeres rögtön megtalálta a méltányos hangot:

— Szivből üdvözlöm, kedves igazgató ur, remélem, közösen jó munkát végzünk. Fogadd barátságomat. Szervusz!

Jobbját igaz szivből, melegen, derüsen nyújtotta.

A vezérigazgató ettől a derüs arctól, ettől a meleg, baráti jobbtól úgy felvadult hirtelen, mint a pulyka.

— Mindennek van határa — üvöltötte magából kikelve —, még annak is, hogy maga pályázatot adott be, de amit most csinál, az, tudja mi az?

Közel lépett és a szemébe vágta:

— Maga hülye!

Szekeres idegein a szó átrontott. Mindent megértett. Arca savószínűre vált, szája kitágult, üvegesen révedt. Egyszerre petyhüdt, gebedt, öreg lett.

Az épületből bódultan kitámolygott és a fal mellett botorkált. Csup, szeles eső esett. Nagy üggyel-bajjal a sétabot-esernyőjét kibontotta, de a szél belevágott és az esernyő hirtelen kifordult. Akár az élete.

Most történt meg hosszú hivatali működése alatt először, hogy a hivatalból nem ment egyenesen haza. Forróság emésztette s ezt a forróságot a szakadó eső ki nem olthatta.

Csak nagy víz — és rogyadozva a Duna felé vonszolta magát.

A parton kocsmá állt.

Kikerülte és a lépcsőkön a víz színéig vánszorgott. Lába a hűs vízben állt. Az örvényekre még egy tekintetet vetett. Egyszerre összerázkódott és magában azt motyogta: Tűz.

Lábát a vízből kihuzta és a tűz felé indult. Alig maradt jártányi ereje, mire a kocsmába roskadt.

Pálinkát kért. Hoztak neki lángoló, rettentő pálinkát. Fuldokolva itta.

Délután már a földön hevert, de még mindig ivott. Mentők vitték haza.

TARTALOM:

	Oldal
Számvetés	5
A tizenkét Judás	11
A röhögő hóhér	29
Árnyak	37
Mese a meztelen emberről	45
Mese az éhes diákról	51
Halk mese	57
Éjféli láz	61
Beszélgetés a halott bestiával	67
Az élő és a holt	75
Alku a kocsmában	79
Egyszerű tervek	87
A számfejtő szárnyalása	93

1891

1891

1

11

12

13

14

15

16

17

18

19

Országos Széchenyi Könyvtár

19

20

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár